

Filipiny przed kolonizacją

4 października 2014

Przed przybyciem Hiszpanów na Filipinach mieszkali już przedstawiciele islamu, buddyzmu, hinduizmu, taoizmu i szintoizmu. Paradoksalnie, wyspy podbili i ukształtowali zgodnie z zasadami swojej religii ci, którzy przypłynęli ostatni: chrześcijanie.

Powszechnie przyjmuje się, że historia Filipin zaczyna się od przybycia Hiszpanów, którzy w drugiej połowie XVI wieku dokonali podboju wysp i stworzyli na nich chrześcijańską cywilizację, która stała się fundamentem dla rozwoju kraju i w swoim rdzeniu trwa do chwili obecnej. To w pewnym sensie prawda. Tak też przez wiele lat traktowano na Zachodzie historię tego kraju, począwszy od wydanej w 1609 roku książki wicegubernatora Filipin Antonio de Morgi, „Sucesos de las Islas Filipinas” („Wydarzenia na Wyspach Filipińskich”).

Niemniej trzeba jednak jasno stwierdzić, że historia tych wysp nie zaczęła się wraz z kolonizacją rozpoczętą przez Hiszpanów w 1565 roku, tak jak historia Polski nie rozpoczęła się zapewne od przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Podobnie jak Polska, Filipiny przed i po chrystianizacji to dwa zupełnie różne kraje, jednak – w odróżnieniu od naszej ojczyzny – posiadają źródła historyczne dotyczące swoich przedchrześcijańskich dziejów. Obecnie możemy odtworzyć zarys struktury politycznej istniejącej na archipelagu zanim pojawili się na nim Europejczycy.

FILIPINY PRZEDHISTORYCZNE

Najstarsze znane dotychczas ślady obecności człowieka na Filipinach datowane są na okres sprzed kilkudziesięciu tysięcy lat. Niemniej za pierwszych mieszkańców Filipin uważa się tzw. Negrytów, którzy dotarli tam drogą lądową, około 30 tys. lat temu, kiedy Filipiny prawdopodobnie nie były jeszcze wyspami.

Przybysze ci pochodzą z Afryki i są ludem o czarnej karnacji i kręconych włosach, wyglądem i rozmiarami przypominają Pigmejów.

Kilka tysięcy lat temu napłynęły na wyspy plemiona austronezyjskie, które bardzo szybko zdominowały liczebnie Negrytów i wypchnęły ich na niezamieszkałe górzyste tereny. Aktualnie ludność pochodzenia austronezyjskiego, dzieląca się na mnóstwo plemion, która przybyła przede wszystkim z Tajwanu, Wietnamu i z Chin kontynentalnych, a także z Malajów i z wysp indonezyjskich, stanowi bezsprzecznie dominującą liczebnie grupę etniczną na Filipinach.

OKRES PAŃSTWOWOŚCI PRZEDHISZPAŃSKIEJ

W X wieku zaczęły powstawać pierwsze lokalne „królestwa”. Aż trzy z nich powstały w różnym czasie na wyspie Luzon, dokładnie w tym miejscu, w którym obecnie znajduje się centrum kraju, czyli Metro Manila, olbrzymie megalopolis liczące kilkanaście milionów ludzi.

Pierwsze powstało Królestwo Namayan, leżące nad południowym brzegu rzeki Pasig przy zatoce Manila na wyspie Luzon. Później, także w miejscu, gdzie znajduje się Metro Manila, ale na północnym brzegu rzeki Pasig, założono Królestwo Tondo. Jego historia nie jest dobrze znana, niemniej wiadomo, że prowadziło ono szeroki handel z Chinami, szczególnie za czasów dynastii Ming, stając się pewnym centrum dla chińskich towarów przesyłanych dalej do krajów południowo-wschodniej Azji.

Na początku XVI wieku muzułmańscy władcy Brunei wybudowali na południowym brzegu rzeki Pasig fort o nazwie Maynila, a następnie utworzyli królestwo o tej samej nazwie, podporządkowując sobie jednocześnie pozostałe dwa państwa. Spowodowało to wzmożenie kolonizacji tego rejonu przez muzułmańskich Malajów. Wkrótce jednak przybyli nowi wrogowie. W połowie XVI wieku rejon ten stał się terenem chińskiej ekspansji. Najechał go słynny chiński pirat Limahong, a w ślad

za nim zjawiła się ogromna chińska flota cesarska, próbująca złapać korsarza.

W epoce przedhiszpańskiej organizmy państwowe istniały na Filipinach nie tylko w rejonie obecnej Manili. Na wyspach pomiędzy Luzonem a Mindanao powstała w XIII wieku konfederacja Madjańska, będąca porozumieniem kilku ksiąstewek, założona przez uciekinierów spod panowania muzułmańskich władców Borneo. Uważa się, że cywilizacyjnie była bardziej rozwinięta niż inne tubylcze organizmy państwowe na filipińskich wyspach. Z tego względu z dość dobrym skutkiem odpierała wszelkie najazdy i ataki: królestw Tondo i Maynila, chińskiej floty, sułtanatu Sulu i radży Butuanu. Stworzono tam własny system zarządzania, a także własne spisane prawo. Być może z tych powodów przybycie Hiszpanów nie było dla jej mieszkańców katastrofą w sensie szoku cywilizacyjnego.

Na wyspie Mindanao istniało królestwo Butuanu, będące znanym producentem wyrobów ze złota. Handlowe relacje tego państwa były bardzo szerokie i obejmowały wymianę z dalekimi krajami takimi jak: Chiny, Japonia, Indie, a nawet Persja. Było to jedno z najstarszych państw na wyspach. Chińskie kroniki z początku XI wieku opisują Butuan jako księstwo rządzone przez Hindusów wyznających buddyzm i mające silne powiązania z królestwem Czampa w Kambodży.

Jeszcze innym państwem, również rządzone przez Hindusów, był radżanat Cebu. Rządza pochodził z tamileńskiej dynastii Chola rządzącej w południowych Indiach od III w. p.n.e. Już po okresie jej świetności maharadża z tej dynastii, która miała także posiadłości na Sumatrze, wysłał jednego z licznych książąt, żeby na filipińskich wyspach założył bazę dla przyszłej wyprawy. Po przybyciu na Cebu książę zbuntował się i założył tam własne państwo. Dynastia pochodzący z Sumatry poddali się wpływom miejscowej kultury i posługiwali się już językiem malajskim, niemniej wyznawali hinduizm. W 1521 roku za rządów radży Humaboda na wyspę przybył słynny odkrywca Magellan. W imieniu radży dowódcę hiszpańskiej floty witął

jego bratanek Tupas.

Kilkadziesiąt lat później Tupas już jako radża musiał stawić czoła wyprawie hiszpańskiego konkwistadora Lopeza de Legazpi, który przypłynął z Meksyku, żeby podbić filipińskie wyspy. W bitwie pod Cebu 27 kwietnia 1565 roku wojska hiszpańskie pokonały armię radży. 4 czerwca tegoż roku radża podpisał traktat, będący de facto bezwarunkową kapitulacją, w którym zrzekł się suwerenności i poddał się zwierzchnictwu króla Hiszpanii. Jednocześnie przyjął wiarę chrześcijańską. Tym samym księstwo istniejące trochę dłużej niż wiek przestało istnieć jako niezależne państwo. Do tego czasu hinduskie księstwa zajmowały dominującą pozycję pod względem cywilizacyjnego rozwoju na wyspach zarówno w sferze materialnej, jak i niematerialnej.

Na wyspach znajdowały się także kolonie chińskie i japońskie, powstałe w związku z handlem wysp z kupcami chińskimi i japońskimi oraz najazdami pirackimi obu tych nacji. Na południu znajdowały się państewka założone przez muzułmanów. Najbardziej znane z nich to sułtanaty Sulu i Maguindanao.

STRUKTURA SPOŁECZNA I RELIGIJNA

Ocenia się, że w okresie przed kolonizacją hiszpańską ludność Filipin liczyła pół miliona osób. Cywilizacyjnie mieszkańcy północnych wysp, szczególnie Luzonu, mający handlowe kontakty ze światem, prezentowali wyższy stopień rozwoju niż plemiona z południa, które zajmowały się głównie rybołówstwem.

Ówczesne „królestwa” były faktycznie federacjami dość niezależnych wsi zwanych barangay. Każda taka wieś liczyła średnio 50–100 rodzin. Przeciętne wsie liczyły kilkaset osób, ale były też liczniejsze, liczące kilka tysięcy dusz. Wsie były zazwyczaj zakładane na wybrzeżach (Filipiny składają się z ponad siedem tysięcy wysp) albo w głębi lądu nad rzekami, gdzie był dostęp do wody i gdzie żywiono się rybami.

Miejscowe plemiona czciły różnego rodzaju bóstwa, ale miały

też jedno naczelne, które uważali za stwórcę wszystkich rzeczy. Poza tym oddawali cześć przodkom. Społeczności tubylcze dzieliły się na trzy warstwy społeczne. Najwyższą stanowili przyboczni wodza. Towarzyszyli mu na wojnie, wioślowali w jego łodzi i przez cały czas przebywali w jego otoczeniu. Nie płacili podatku.

Największą grupę stanowili ludzie wolni lub wyzwoleni niewolnicy, którzy mieszkali we własnych domach lub chatach z rodzinami. Musieli jak w feudalizmie pełnić służbę na rzecz wodza, np. podczas zbierania ryżu, łowienia ryb, budowania domu władcy itd. Faktycznie ich stan można nazwać półwolnym, a ich społeczna pozycja była dziedziczna.

Niewolnikami stawali się jeńcy wojenni, osoby które same się sprzedawały, aby uniknąć głodu, oraz ci, którzy zostali nimi z powodu długów. Na Filipinach ich położenie nie było tak tragiczne jak gdzie indziej. Nie byli oni przepracowani, a ich relacja z panem bliższa była stosunkom patron–klient. Niewolnictwo także było dziedziczne. Niezmiernie egzotycznym rozwiązaniem był status dzieci, których jedno z rodziców było stanu wolnego a drugie niewolnikiem. W takim przypadku pierwsze, trzecie, piąte itd. dziecko stawało się wolne, a drugie, czwarte, szóste itd. pozostawało w stanie niewolnym.

Wspólnota wiejska była bardzo silna. Mężczyzna nie mógł jej opuścić bez jej zgody i był przy tym zobowiązany do zapłaty pewnej sumy pieniędzy. Gdy ożenił się z dziewczyną z innej wsi, dzieci były dzielone między obie osady. Wspólnota dawała poczucie bezpieczeństwa swoim członkom łącznie z prawem do wywarcia zemsty za szkody poczynione jej członkom przez członków innej wspólnoty.

Słabość miejscowych struktur

Przed przybyciem Hiszpanów na Filipinach istniały już załączki niemal wszystkich znaczniejszych cywilizacji i religii. Mieszkali tam już przedstawiciele islamu, buddyzmu, hinduizmu, taoizmu i szyntoizmu. Paradoksalnie wyspy podbili i

uksztaltowali zgodnie z zasadami swojej religii ci, którzy przypłynęli ostatni: chrześcijanie. Być może powodem była słabość tych państewek, z których największe ograniczały się zapewne do kilkunastu wsi. Rządzone przez różnych wodzów zwanych datu lub hinduskich radżów czy muzułmańskich sułtanów, stanowiły de facto polityczny plankton.

Autor: Wojciech Tomaszewski

Źródło: Histmag.org

Licencja: [CC BY-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

BIBLIOGRAFIA

1. Norbert Wójtowicz, Krótka historia Filipin, Rojalista, Wrocław–Oleśnica 2003.
2. The Cambridge History of Southeast Asia, Vol. 1, part 1, From Early Times to c. 1500, ed. by Nicholas Tarling, Cambridge University Press, Cambridge 2000.
3. The Cambridge History of Southeast Asia, Vol. 1, part 2, From c. 1500 to c. 1800, ed. by Nicholas Tarling, Cambridge University Press, Cambridge 2000.
4. Antonio de Morga, History of the Philippine Islands, Vol. 1–2, The Arthur H. Clark Company, Cleveland 1907.
5. David Barrows, A history of The Phillippines, American Book Company, New York–Cincinatti–Chicago 1905.
6. The Phillippine Islands 1493–1989, ed. and annotated by Emma Helen Blair and James Alexander Robertson, with historical introduction and additional notes by Edward Gaylor, Vol. 1, Arthur H. Clark Co., Cleveland 1903.